

הרב יואל קטן

עד מתי קיימת גזרת דם בתולים?

במאמרנו ב"תחומין"¹ כתבתי בהע' 212: "לכל הדעות אין צורך בפרישה בעקבות ראיית דם בתולים באשה שכבר פרשה כדין פעם אחת, ומסירים ממנה באופן מכני את שארית הקרום, בניגוד לאשה שמסירים את בתוליה במכשיר שנחלקו בדבר גדולי האחרונים, ואכמ"ל. לכן אם כבר נבעלה האשה בעבר ולא מצאה דם, ונמצא שהדימום הזה מקורו משאריות קרום הבתולים – הרי זה ככל פצע בנרתיק. עי' שו"ע קפז, ז ובנו"כ".

קיצרתי במקום שהיה צורך להאריך, והיו שהעירו לי שאפשר להגיע מהערת לידי טעות, ולכן באתי להרחיב מעט בענין זה.

כתב הרמב"ם (איסור"ב פ"ה הי"ח): "דם בתולים טהור הוא ואינו לא דם נדה ולא דם זיבה, שאינו מן המקור, אלא כמו דם חבורה... אין לו לבוא עליה אלא בעילה ראשונה ופורש, ויהיה דם בתולים זה כאילו הוא תחילת נדה"³. לעומתו יש מהגאונים שסברו שגזרת דם בתולים "שיהא בועל בעילת מצוה ופורש" (נידה ס"ה ב) נגזרה מחשש שכשהיא נבעלת בעילה ראשונה היא מתחלחלת וחיישינן שפרסה נידה עם דם הבתולים, וא"כ יש כאן חשש דאורייתא⁴. אולם הב"י (יו"ד ריש סי' קצג) מקבל את דעת הרא"ש (ריש פרק תינוקת, והביאוהו הב"ח בתשובה סי' פג והשו"ך סי' קצ סק"ג ועוד רבים) שדם בתולים "אין לך מכה גדולה מזו", והחומרא אינה מחשש שמא יצא דם מן המקור עם דם הבתולים אלא משום שבעילת מצוה לכל מסורה, וחיישינן שהחתן יצרו תוקפו, ולכן הישוו חכמים מידותיהם; ואם-כן אין כאן חשש דאורייתא כלל. לדעת הרשב"א בתשובה (ח"ז סי' קסא, הובאה בב"י שם) הטעם שונה: חכמים לא הקלו במכה של דם בתולים כמו בשאר הפצעים, כי בדם בתולים יש לדבר סוף, בניגוד לשאר המכות בהם הקלו חכמים; וגם לדעתו החומרא בד"ב היא מדרבנן.

גם כביאות הראשונות הבאות שהאשה רואה בהן דם היא תולה אותו שהוא דם בתולים ופורשת, ואינה צריכה לחשוש שמא היא רואה מחמת תשמיש, ויכולה לפי רוב הפוסקים גם להקל בקולות שיש בפרישה מחמת דם בתולים, כהמתנה של ד' ימים לפני תחילת ז' נקיים במקום חמשה ימים

1. הרב יואל קטן, "פצעים בצוואר הרחם – היבט רפואי והלכתי", תחומין טו [אלון שבות תשנ"ה], עמ' 33-316.
2. עמ' 326.
3. יתכן שדעת הרמב"ם היא שגם הגזירה הזו נובעת מחומרת ר"ז (עי' פיה"מ נדה פ"י מ"א ואיסור"ב פ"א הי"ח; אך יתכן שמחומרת ר"ז נובע רק שאין להבדיל בין קטנה לגדולה. ואכמ"ל).
4. ומקורם בירושלמי ברכות פ"ב ה"ו, ועי' רא"ש כתובות פ"א ס"ט.

(ראה למשל בהערה השביעית במכתב החזו"א שבתחילת ספר טהרת בת ישראל). אולם אם פסקה מלראות אפילו פעם אחת אינה תולה יותר בדם בתולים, ואם רואה שוב דם בעקבות התשמיש הריהי נחשבת "רואה מחמת תשמיש" לכל דבר.

והנה, פעמים רבות לא נקרע הקרום לחלוטין אחרי הביאות הראשונות, ונותרים ממנו שאריות וקצוות, לפעמים אפילו עד הלידה הראשונה. קורה שקצוות העור האלו נמתחו או נשתפשו כתשמיש ויצא מהם דם, לאחר שבבעבר כבר פסקו מלדמם. ונשאלת השאלה: מה הדין באשה שכבר פרשה מחמת דם בתולים בעבר (בין אם הפרישה היתה אחרי שבעל ביאה גמורה ראשונה ולא ראתה דם בתולים ופרש – ובין אם שנת ממנה דם בתולים ואז פרש ממנה), ונבעלה כמה פעמים או אפילו פעם אחת ולא מצאה דם, ואחר זמן-מה שוב מצאה דם בעקבות התשמיש, ונמצא בכדיקת רופאה שהדימום הזה מקורו בשאריות קרום הבתולים – האם ניתן להקל ולהחשיב את הדם הזה כדם מכה, משום שכמו שלחומרא איננו תולים דימום כזה בדם בתולים (ומשום כך האשה נחשבת רואה מחמת תשמיש אם רואה דם מחמת תשמיש אחרי שהיתה הפסקה של תשמיש אחד שבו לא ראתה דם בתולים⁵), אם כן גם לקולא – אם התברר על-ידי בדיקת רופאה שהדם הזה נובע משאריות קרום הבתולים, היות וכבר נבעלה בעבר בעילה שבעקבותיה לא ראתה דם, לא קיימת יותר גזירת חז"ל שיש לפרוש, אלא הרי זה ככל מכה; או אולי אין לחלק בגזירת דם בתולים, וכל דם שמקורו בקרום הבתולים טמא!

שאלתי על-כך את הגר"י נויבירט שליט"א, והוא פסק לי שאם היתה ביאה או ביאות ללא דם אחרי שפרשה כבר פעם או כמה פעמים משום ראיית דם בתולים, ושוב חזר הדם, והרופאה קבעה שהדם הזה בא משאריות של קרום הבתולים – "קשה להחמיר עליה שתהיה אסורה לבעלה, אלא אמרינן דהוה פצע". והוסיף הרב נויבירט שליט"א: "אבל יש להבטיח שאמנם היו ביאות של ממש בינתיים", ובדומה לדברי הנו"ב (תנינא יו"ד צד) שאם לא ראתה דם בעקבות תשמיש שלא היתה בו ביאה גמורה – אין לחשוב אותה כפסקה לראות. גם מורי הר"א ליכטנשטיין שליט"א אמר לי שלמעשה נראה לו להקל. וכך גם אמר לי הרב דב ליאור שליט"א רבה של קרית ארבע.

לעומתם הגר"מ הלברשטם שליט"א אמר לי שאין להקל בשופי, ורק אחרי כמה פעמים שהאשה רואה דם שוב ושוב (אחרי שכבר פסקה מלראות

5. לאחר בעילה ללא דם האשה נחשבת כרדמ"ת ואין תולין דימום בדם בתולים אך ורק אם לא נבדקה. אולם, אם בדיקת רופא מראה כבירור שמקור הדם בשרידי הקרום, אזי ברור שאין לאשה דין "רואה דם מחמת תשמיש", ודינה או כרואה דם מחמת מכה או כדם בתולין כפי שיתבאר להלן. -- העורך.

כעבר) וברור שהדם בא משאריות קרום הבתולים – יש מקום להקל, והכל לפי ראות עיני המורה. ולכך נטתה גם דעתו של הרב יחיאל מיכל שטרן שליט"א.

בשאלה אם קיימת גזירת דם בתולים בהסרת קרום הבתולים במכשיר – כבר דנו והורו גדולי ישראל בדורנו, ואני איני אלא כמורה מקום לדבריהם; הם נחלקו אם החומרא להחשיב את דם הבתולים כדם נדה ולא כדם מכה קיימת גם כשהדם הזה לא יצא תוך-כדי תשמיש, אלא בעקבות הסרת קרום הבתולים בכלי (הדבר נצרך במקרים שבהם הקרום קשה, ואינו נבקע בבעילה)⁶.

ייתכן שלסברת המקילים בענין דם בתולים מקצוות קרום הבתולים כנ"ל, יש מקום לומר שגם המחמירים שהסרת קרום הבתולים על-ידי מכשיר מטמאת את האשה בגזירת דם בתולים, כראיית דם בתולים בתשמיש או בתשמישים הראשונים – יודו שאם האשה כבר פרשה כדין מחמת ראיית דם בתולים פעם אחת לפחות, ואחר זמן הסיר הרופא את בתוליה במכשיר, שאין לה צורך לפרוש פעם נוספת, שהרי קיימה את גזירת חז"ל "שיהא אדם בועל בעילת מצווה ופורש", ולא ראתה מחמת תשמיש פעם נוספת. וצ"ע.

לסיכום:

- א. יש מחלוקת ראשונים מהו טעם גזירת דם בתולים, ולדעת רובם ככולם אין בדם בתולים חשש דאורייתא.
- ב. אם פרשה אחרי בעילת מצווה ואח"כ שימשה ביאות גמורות ולא ראתה, ואח"כ שוב ראתה מחמת תשמיש והתברר שהדם נובע משאריות קרום הבתולים – יש שפסקו להקל שאינה צריכה לפרוש פעם נוספת ודם זה הוא כדם המכה, ויש המחמירים לתקופה מסויימת לפי ראות עיני המורה.
- ג. נחלקו האחרונים בענין פרישה בעקבות ניתוק הבתולים במכשיר. ויתכן שגם המחמירים יקלו אם כבר פרשה בעבר פעם אחת אחרי ראיית דם בתולים.

מקור: אסיא נו, עמ' 45-43 (1995)

6. וראה על כל זה באג"מ יו"ד ח"א סי' פז, ובמנחת יצחק ח"ד סי' נח שכתב לגר"מ פינשטיין בתמיהה על פסקו ובבקשה לחזור ממנו, ולא נענה. וכ"כ להקל בזה ביביע אומר ח"ד יו"ד סי' י. וכן הורה להקל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, והוכיח שאין לחשוש לשיטת הגאונים שהחשש הוא דאו', שהרי בכל ניתוח שעושים באותו מקום אין חוששים שמא בגלל "רעדה וחלחלה" תראה דם, ולכן אין להחמיר גם בניתוח הקטן של בקיעת או הסרת קרום הבתולים. וראה את סיכום הדברים בנשמת אברהם חלק יו"ד סי' קצג אות ב, ובאנציקלופדיה הלכתית רפואית ח"א עמ' 120-119.